

«Othello»-ooper kui sotsiaalne sü

Etendamisaik töötab vastu nii ooperi kunstilisele ambitsioonile kui ka selle vastuvõtu

Estonia esietendus

Giuseppe Verdi «Othello»

Lavastaja Ralf Långbacka, muusikaline juht ja dirigent Arvo Volmer, kunstnik Ralf Forsström

Esietus 8. septembril Coral Clubi spordikeskuses

REIN VEIDEMANN

TLÜ professor / Postimees
rein.veidemann@postimees.ee

Jah, Estonia teatri «Othello»-projekt on eeskätt ühiskondlik sündmus. See «ühiskondlikkus» tuleneb ühelt poolt teosest enesest, teisalt aga neist tingimustest, kus ja kuidas seda esitatakse.

Verdi üheks tippooperiks peetav «Othello» rajaneb teatavasti Shakespeare'i tragöödial. Nagu tõdeb kavalehel lavastaja Ralf Långbacka, «ei ole libreto mitte lihtsalt selle (Shakespeare'i tragöödia – toim) tõlge, vaid taasloodud ooperidraama». Ometi säilib siingi vanakreeka tragöödia diskursus, mis juhtis ka inglise renessansikirjanduse geeniuse Shakespeare'i mõtet ja kätt.

«Tragöödialeksikoni» põhjalikus järelsonas rõhutab Anne Lill, et «tragöödia oli üks ühiskondliku kogemuse vorme, mille kaudu demokraatlik Ateena polis määratles oma identiteeti», lisades, et etendused olid nagu riiklikud pühad ja et esialgu etendatigi neid agoraal, linna kesksel väljakul ja ühtlasi ka turuplatsil.

Kuna tragöödia aluseks olid müüdid, teadsid vaatajad juba ette, mis laval (lõpuks) toimub. Tragöödia vaatamise «tuumaks» oli kollektiivne kogemus ja etendatava seos kaasajaga.

Ooper ja seebiooper

Ka Estonia «Othello» õpetlikkus seisneb äratundmises, kui madal on meie endi seebiooperlik argipäev, milles tunnete puhtus ja ülevus, inimlikud kired ja saatused taandatakse seltskonnamänguks ja reaalsusetenduseks.

Selle kõige taustal võib «Othello» tunduda ehk skemaatilisena; romantikust kindral Othello, ohvrimeelne armastaja Desdemona, hiilgav intrigaan Jago, aus, aga lihtsamelne Cassio ja tühine Rodrigo on kui emblemaatilised märgid (kokkuvõtted) elus kohatavatest inimitüüpidest.

Teisalt tajume neid skemaatilisena aga sellepärastki, et oleme ise muutunud tuimaks

Armastuse tango: Othello (Badri Maisuradze) ja Desdemona (Jelena Zelenskaja).

«traagilise» ja «üleva» (need kaks kuuluvad kokku!) vastuvõtuks.

Siinkohal pean puudutama «Othello» esitamiskeskonda, mis juba aastataguse Verdi «Aida» etendamisega seoses jutuks tuli, mida aga taas korrata tuleb. Nimelt – Rocca al Mare tennisehall (millest vahepeal on saanud kitsiliku nimega Coral Club – koralliklubi!) töötab vastu nii ooperi kunstilise-

le ambitsioonile kui ka selle vastuvõtule.

Kõle sissekäik (teater algab garderoobist!), heli ühtlast hajatamist teenivad masendavad riidepalakad ääristamas halli seinu, liiga tihedalt üksteise külge lükitud, kõvad ja ebamugavad plastmasstoolid, kulu- nud välikäimlad jms – kõik see tekitab pigem stressi kui et vabastab vaataja meeled lavastuse ja muusika nautimiseks.

Loomulikult teame kõige selle põhjuste põhjust – Eestis puudub spetsiaalselt ehitatud ooperiteater. «Othello», nagu ka aastataguse «Aida» suurejoonelised dekoratsioonid, sadakonna inimesega massitseened ei mahuks parimalgi tahtmisel ära draamateatriks ehitatud Estonia lavale.

«Othello»-projekt (koostöös Tampere ooperiga) ongi kompromiss vabaõhu-ooperi

»-ooper kui sotsiaalne sündmus

«Postimees», 12. IX 2005

ab vastu nii ooperi kunstilisele ambitsioonile kui ka selle vastuvõtule

Armastuse tango: Othello (Badri Maisuradze) ja Desdemona (Jelena Zelenskaja).

«traagilise» ja «üleva» (need kaks kuuluvad kokku!) vastuvõtule.

Siinkohal pean puudutama «Othello» esitamiskeskonda, mis juba aastataguse Verdi «Aida» etendamisega seoses jutuks tuli, mida aga taas korrata tuleb. Nimelt – Rocca al Mare tennisehall (millest vahepeal on saanud kitsiliku nimega Coral Club – koralliklubi!) töötab vastu nii ooperi kunstilise-

le ambitsioonile kui ka selle vastuvõtule.

Kõle sissekäik (teater algab garderoobist!), heli ühtlast haju- tamist teenivad masendavad riidepalakad ääristamas halli seinu, liiga tihedalt üksteise külge lükitud, kõvad ja ebamugavad plastmasstoolid, kuldunud välikäimlad jms – kõik see tekitab pigem stressi kui et vastab vaataja meeled lavastuse ja muusika nautimiseks.

Loomulikult teame kõige selle põhjuste põhjust – Eestis puudub spetsiaalselt ehitatud ooperiteater. «Othello», nagu ka aastataguse «Aida» suurejoonelised dekoratsioonid, sadakonna inimesega massistseenid ei mahuks parimalgi tahtmisel ära draamateatriks ehitatud Estonia lavale.

«Othello»-projekt (koostöös Tampere ooperiga) ongi kompromiss vabaõhu-ooperi

ja teatri-ooperi vahel. Ja seetõttu ka ei liha ega kala.

See ongi «Othello» sotsiaalse kogemise teine, paraku pahupool. Mis ei tähenda aga seda, nagu ei pingutanuks Estonia suure kunsti loomise nimel.

Esietenduse lauljate «raskekahurvägi» koosnes rahvusvahelistest tähtedest. Näiteks Othello rolli lalunud gruusia tenori Badri Maisuradze kohta on öelnud Mstislav Rostropovič, et ta on XX sajandi suurimaid tenoreid.

Paraku – vähemalt esietendusel ei kandnud maestro füüsiline ega vokaalne vorm seda võrdlust välja. Vaheajal küsisin oma muljele tuge paarilt asjatundjalt. Kinnitus oli seesama: puhas tenor oli vajunud pisut «baritonaalsusse». Tõesti, oli kohti, kus selgelt võis tabada, et Othello ja baritonile kirjutatud Jago laulsid ühes ja samas registris.

Enam kontsertetendusi

Esietenduse säravaim saavutus oli Sergei Leiferkusi Jago. Aga eks Shakespeare ja Verdi ole ka Jagole võrratu mänguruumi andnud. Minu «kaasajastav» pilk nägi Jagot hiilgava seltskonna- ja poliitilise intrigaanina, kelle mängude läbinahtavus ilmneb tänagi alles siis, kui inimeste ja nende loodud koosluste (perekonnad, ühiskonnad) tragöödiad muutuvad vältimatuks.

Standardset kvaliteeti kogesin nii lavastaja Långbacka töös kui ka Desdemona laulnud Jelena Zelenskaja rollitaitmises. Lavastaja «näpukaks» tuleks ehk siiski pidada seda, et Othello ja Desdemona vahelises intiimsetes stseenides ei olnud arvestatud nende täidlust.

Estonia enda potentsiaali tõestasid esietendusel Cassio rollis Mati Turi, laval-hästi liikunud ooperikoor ja muidugi orkester Arvo Volmeri juhatusel. Et orkester oli lavaga samal tasandil, muutus hästi jälgitavaks ka Volmeri kui dirigendi atraktiivsus. Muusikalist kõrgtaset kinnitasid mitut võtmeaariat ja vaatusi lõpetanud braavo-hüüded.

Estoniale julgeksin soovitada senisest rohkem ette võtta klassikaliste ooperite kontsertetendusi, sest eks ole meie ooperiteatri eesmärk pakkuda sotsiaalse kogemuse kõrval eeskätt ka suuri muusikaelamusi. Ja lauljadki ei pea siis rolle (liikumist) õppima, vaid saavad keskenduda muusikalise sõnumi edastamisele publikule.